

Ivo Šprljan

OBRADA PROČELJA S PLASTIČNO ISTAKNUTIM VRPCAMA MORTA U SPLITU

UDK: 7704(497.5 Split)

Stručni rad

Primljeno: 27. II. 1997.

Ivo Šprljan

Ministarstvo kulture

Uprava za zaštitu kulturne i
prirodne baštine

Konzervatorski odjel u Šibeniku

22000 Šibenik

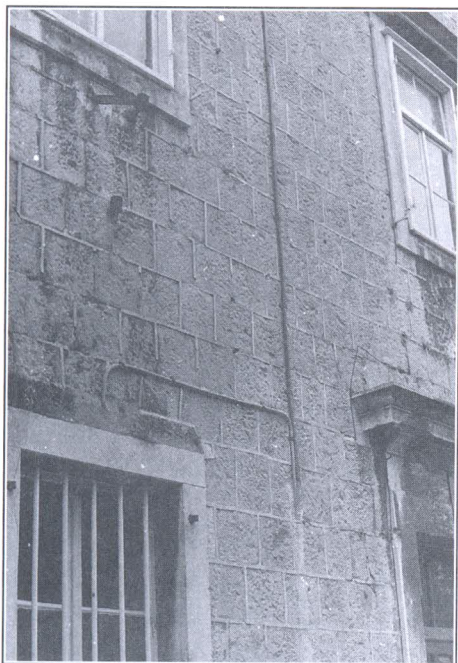
Stube Jurja Čulinovića 1/3

U radu je predstavljena obrada pročelja plastično istaknutim vrpcama morta u povijesnoj jezgri Splita. Takva je obrada zapažena u Šibeniku, Zadru, Trogiru, Rabu i nekoliko drugih dalmatinskih gradova i mjesta. Najranije poznata primjena ove obrade u Dalmaciji datira od sredine 15. stoljeća. Autor locira i kratko opisuje primjere ove obrade iz povijesne jezgre Splita.

Na pojedinim objektima u povijesnoj jezgri Splita još se danas mogu zamijetiti manje ili veće površine pročelja s posebnom završnom obradom. Riječ je o plastično istaknutim vrpcama morta koje vjerno prate ili ne prate sljubnice kamena na pročeljima.¹⁾

Navedeni način obrade pročelja ima dugu tradiciju u Dalmaciji. Moguće polazište u kontekstu najranije poznate primjene pronašao sam nedavno na sakristiji katedrale sv. Jakova u Šibeniku. Na pročeljima sakristije, autorskom djelu Jurja Dalmatinca iz sredine 15. stoljeća,²⁾ nalaze se također plastično istaknute vrpce, ali ih je autor zbog reprezentativnosti objekta izveo u kamenu. Da je riječ o konceptu obrade pročelja istovjetnom s primjerima pročelja s vrpcama morta, svjedoči nam raspored ovih vrpca, asimetričan s obzirom na osi južnoga i sjevernog pročelja sakristije gdje vrpce slijede sljubnice kamenih blokova navodeći nas na pomisao da je takav način dekoriranja pročelja već postojao u gradu ili je prenesen iz neke druge urbane sredine.³⁾

Izvlačenje plastično istaknutih vrpca morta na spojevima kamenih blokova na zidu, odnosno imitacija kamenim kvaderima, pojavila se u Rimu krajem 3. stoljeća nakon Krista. U Dalmaciji je ovakva obrada pročelja, sudeći prema primjeru

*Plastično istaknute vrpce morta na pročelju
Obrtničke škole u Splitu*

na sakristiji šibenske katedrale, u uporabi već od sredine 15. stoljeća, a primjenjuje se i krajem 15. i kroz 16. stoljeće što nam pokazuju posljednji nalazi na reprezentativnim palačama Zadra. Tijekom kasnijih stoljeća, koja će obilježiti barok u Dalmaciji, uključujući i 19. stoljeće, nastavit će se tradicijska primjena ovog načina obrade. O tome svjedoče još uvijek sačuvani primjeri u dalmatinskim gradovima, ali i ruralnim cjelinama. Samo u okviru šibenske povijesne jezgre ima 35 objekata na kojima su sačuvani tragovi obrade pročelja s plastično istaknutim vrpcama morta. Na šibenskom području pročelja obrađena na ovaj način možemo još uvijek pronaći u Skradinu, u selu Prvić-Šepurini na otoku Prviću i u Zlarinu na istoimenom otoku. Pročeljâ s plastično istaknutim vrpcama ima u Zadru i Rabu, vrpce su pronađene i u povijesnoj jezgri Trogira,⁴⁾ a splitska povijesna jezgra ima

dvadesetak objekata s ovom zanimljivom obradom. Koliko ih je sačuvano u navedenim dijelovima otočne, obalne i kopnene Dalmacije može biti predmetom nekog budućeg šireg istraživanja i dokumentiranja.⁵⁾

Plastično istaknute vrpce morta mogu baciti novo svjetlo u sagledavanju prezentacije ambijenata naših dalmatinskih naselja. To može biti posebno važno ako znamo da oskudijevamo u grafičkim prikazima ambijenata, osobito u razdoblju prije 19. stoljeća. Danas je gotovo nemoguće donositi općenite zaključke o prezentaciji pročelja u dalmatinskoj gotici, renesansi ili pak baroku, tj. odgovarati na pitanje jesu li žbuka ili kamen bili dominantan element u prezentaciji pročelja u nekom od navedenih stilskih razdoblja. U takvoj analizi osobitu pažnju zavrjeđuju rijetki putopisi objavljeni mahom tijekom baroknog razdoblja u Dalmaciji.⁶⁾ U pogledu sagledavanja grada Splita kao dominantno kamenog grada na

